

Peter Daniels: Service industries: growth and location. Department of Geography, University of Liverpool. Cambridge University Press 1982. 100 s.

Englantilainen Peter Daniels pyrkii kuvaamaan palvelutoimintojen luonnetta, niiden kasvua ja sijaintitekijöitä. Kehittyneissä länsimaissa palvelutoimintojen työvoima edustaa nykyään jo yli 50 % elinkeinojen kokonaistyövoimasta, ja työvoimaosuuden kasvu tuntuu olevan edelleen jatkuvasti nouseva.

Kirja on tarkoitettu ensimmäisen tai toisen vuoden maantieteen opiskelijoille. Tampereella tätä alaa edustaa aluetiede.

Kirjansa Daniels jakaa kuuteen pääosaan:

1. Palvelutoimialojen merkitys 1900-luvulla
2. Palvelutoimialojen sijainnin peruseriaatteen
3. Palvelutoimialojen alueelliset sijaintimallit

4. Palvelutoimialojen alueellisen jakautumisen muuttuminen
5. Julkisen vallan toimenpiteiden vaikutukset palvelutoimintoihin
6. Palvelutoimialojen tulevaisuuden rooli: ongelmia ja näkymiä

Palvelutoimintojen merkitys tällä vuosisadalla on jatkuvasti kasvanut. Palvelutoimintojen kasvu on yhteydessä yleisen taloudellisen kasvun kanssa. Esim. Englannissa vuonna 1851 oli alkutuotannon osuus vielä yli 20 %, mutta vuonna 1976 tämä osuus oli laskenut alle 3 %:n työvoimamäärällä laskettuna. Vastaavasti palvelutoiminnan työvoimaosuus oli vuonna 1851 noin 25 % ja vuonna 1976 yli 50 %.

Tuotantotoimintamuodoista alkutuotanto, jalostus ja palvelut ovat kehittyneet ajallisesti tietyssä hierarkkisessa järjestyksessä. Tuotantotoiminta on syntynyt ihmisten tarpeiden, teknologian sekä yleisten kehitysvaatimusten myötä. Ensin oli keräily-, metsä- ja maatalouden osuus suuri. Alkutuotannon menetelmien kehittyessä työvoimaa alkoi vapautua teollisuuteen ja palveluihin. Kun alkutuotannon ja jalostuksen tuottavuus kasvaa parempien menetelmien ja teknologian kehityksen myötä, tapahtuu edelleen työtehtävien eriytymistä eli työnjakoa. Tämä kehitysprosessi asettaa edelleen yhä korkeampia vaatimuksia työtehtävien sujuvalle hoidolle. Tarvitaan lisää ammattitaitoa, lisää tietoa sekä erilaisia palvelutoimintoja. Palvelutoimintojen kehittyminen ja erikoistuminen on siis edellytyksenä yhteiskunnan yleiselle kehitykselle.

Palvelutoimintojen kehittymistä säätelevät olennaisesti kysynnän määrä ja laatu. Palvelujen sijainnin määrääjänä toimii niiden tavoitettavuus, mikä voidaan saavuttaa esim. matkustamalla, tavaralahetyksillä, puhelimitse, telexillä tai kirjeellä.

Daniels on käyttänyt palveluiden luokkelua sijaintikäyttäytymisen ymmärtämisen välineenä. Tässä mielessä kirja ei tuo sinänsä mitään uutta tietoa, mutta osoittaa kuitenkin sen, että myös maantieteessä ollaan kiinnostuneita tarkastelemaan työvoiman jakautumista eri toimialasektoreille ja alueille. Kirja todistaa myös sen, että palveluiden merkitys tulevaisuuden yhteiskunnassa tulee olemaan enenevässä määrin avainasemassa hyvinvointia tavoiteltaessa.

Jyrki Laaksonen